

Onderwerp

Reactie Rutgers op Nationaal Actieprogramma seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag

Ministerie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

adres

Arthur van Schendelstraat 696
3511 MJ Utrecht
Postbus 9022
3506 GA Utrecht

contact

030 231 34 31
office@rutgers.nl
www.rutgers.nl

steun ons

BIC ABNA NL 2A
IBAN NL18 ABNA 0496 3238 22
KvK 41193594

Geachte Minister Dijkgraaf en Minister Van Gennip,

Op 13 januari 2023 informeerde u de Tweede Kamer over het Nationaal Actieprogramma tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld (hierna actieprogramma). Wij zijn blij dat het actieprogramma er is en dat de betrokken ministeries samenwerken om seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld tegen te gaan. Rutgers juicht toe dat langs de vijf lijnen van het actieprogramma onder meer wordt ingezet op het ontwikkelen van publiekscampagnes, het verbeteren van wetten en regelgeving, het ondersteunen van bedrijven en organisaties, betere seksuele vorming, verschillende onderzoeken, en het verbeteren van hulpverlening. In deze reactie bespreken wij een aantal mogelijke aanvullingen en aandachtspunten.

Financiering en duurzaamheid

Rutgers kijkt ernaar uit dat de betrokken ministeries aan de slag gaan met een actieprogramma. Dit geeft de ruimte om de activiteiten de komende jaren aan te scherpen of aan te passen op basis van actualiteiten en nieuwe inzichten uit onderzoeken en projecten. Cultuurverandering vergt een lange adem. Met 11 miljoen en bijdragen vanuit de betrokken ministeries kan een goede start worden gemaakt. We verwachten dat de regering de komende jaren blijft kijken naar wat er nodig is om de doelen te halen. Zowel inhoudelijk als financieel. Deze ambities vragen een forse en duurzame investering die wat ons betreft verder strekt dan de nu begrote 11 miljoen.

Onderzoek

Het actieprogramma geeft een duidelijk beeld het onderzoek en de verkenningen die op dit moment of later in 2023 worden uitgevoerd. Het actieprogramma is een uitgelezen mogelijkheid om meer (langere termijn) effectonderzoek te doen naar preventieve maatregelen. Rutgers onderstreept het belang van onderzoek naar wat er moet gebeuren om goede lessen relationele en seksuele vorming voor alle kinderen en jongeren die opgroeien in Nederland mogelijk te maken. En naar de inzet van bewezen effectieve interventies en campagnes die seksuele grensoverschrijding en seksueel geweld moeten verminderen en voorkomen. Daarnaast vinden wij meer onderzoek naar de achtergronden van seksueel geweld tegen lhbtqi+ personen en mensen in kwetsbare situaties, zoals een verstandelijke beperking of eerder misbruik, belangrijk. Zij lopen een groter risico op het meemaken van seksueel geweld.¹ Verdiepend onderzoek zal inzicht geven in risicofactoren en mechanismen, en biedt daarmee handvatten voor succesvolle preventie.

Relationele en seksuele vorming

Seksuele grensoverschrijding en seksueel geweld is een complex probleem en heeft individuele, sociale, culturele en structurele oorzaken. Het is belangrijk dat kinderen en jongeren al vanaf jonge leeftijd werken aan vaardigheden die seksuele grensoverschrijding voorkomen. Uit wetenschappelijk onderzoek

¹ Cense, M., de Haas, S. & T. Doorduyn (2017). Sexual victimization of transgender people in the Netherlands: prevalence, risk factors and health consequences. *Journal of Gender-Based Violence*, 1(2), 235-252.

M. Akkermans, E. Derksen, R. Kloosterman, E. Moons & M. Wingen (2022). Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag 2022. Den Haag: CBS/WODC.

blijkt dat relationele en seksuele en vorming effectief werkt in het tegengaan van seksuele grensoverschrijding en seksueel geweld, mits dit op een goede manier wordt geïmplementeerd.² Dit wil zeggen vanuit een complete aanpak, waarbij alle thema's worden behandeld, en op een structurele manier, zodat elk jaar leeftijdsadequate informatie aan bod komt die op dat moment belangrijk is. In de praktijk is dit op veel scholen nog altijd niet het geval. Al in 2016 concludeert de Onderwijsinspectie dat het huidige onderwijsaanbod "weinig doelgericht, docentafhankelijk en niet geborgd is in een doorlopende leerlijn."³ Rutgers adviseert daarom samen met Soa Aids Nederland, COC en 39 andere organisaties uit het maatschappelijk middenveld om relaties, (online) seksualiteit, seksuele, gender- en seksediversiteit en seksuele weerbaarheid concreet uit te werken in de nieuwe kerndoelen, maar ook in de nieuwe eindtermen voor het VO en de kwalificatie-eisen voor het mbo.⁴

Ouders

Echte cultuurverandering ontstaat pas wanneer jongeren vanaf jonge leeftijd met elkaar in gesprek gaan over respectvol gedrag en inclusieve normen, en dit gedurende hun hele jeugd blijven doen. Op school, maar ook door meer te investeren in het intensiveren van de rol van ouders en opvoeders. Het bespreken van stereotiepe gendernormen, de dubbele seksuele moraal en victim blaming horen hierbij. Het nationaal actieprogramma kan wat ons betreft meer inzetten op hoe je ouders daarin kunt ondersteunen.

Zorg en hulpverlening

In het actieprogramma wordt de zorg en hulpverlening als aandachtsveld benoemd. Rutgers onderschrijft dit. Allereerst omdat zorgprofessionals zowel slachtoffers als (potentiële) plegers helpen bij (vermoedens van) seksueel geweld. Daarnaast komt seksueel geweld en seksueel grensoverschrijding in de zorg vaak voor. Het is dus belangrijk dat zorgprofessionals al tijdens hun opleiding leren hoe zij dit gedrag kunnen signaleren en hoe ze hiermee om kunnen gaan. Rutgers komt in 2023 met de resultaten van een onderzoek over de bespreekbaarheid van seksuele gezondheid in zorg en welzijnsrelaties. De uitkomsten van het onderzoek kunnen richting geven aan de actiepunten.

Cultuurverandering via positieve gedragsverandering

Het is goed dat er ruimte is voor publiekscommunicatie in het actieprogramma. Bewustwording en kennisvergroting over seksuele grensoverschrijding kan bijdragen, maar bewustwording kan soms ook (onbedoeld) de schadelijke en ongewenste normen bevestigen. De kunst is hierin te balanceren. Bovendien toont wetenschappelijk onderzoek aan dat 95% van ons dagelijks handelen onbewust plaatsvindt.⁵ Er is meer nodig om de cultuur die grensoverschrijding in stand houdt te doorbreken, zoals handvatten voor positieve gedragsverandering en het laten zien van seksueel gewenst gedrag met goede voorbeelden. Daarom vindt Rutgers het belangrijk dat het actieprogramma ook aandacht heeft voor seksueel gezond gedrag dat bijdraagt aan het voorkomen van potentieel daderschap en slachtofferschap. Een positieve boodschap werkt beter in publiekscampagnes en interventies, zeker voor jongeren.

Wij zijn verheugd dat de ministers een ambitieus plan voor ogen hebben en kijken uit naar de verdere concretiseringsslag die de komende maanden wordt gemaakt. We gaan graag met de betrokken ministeries, Mariëtte Hamer en andere partijen in gesprek over de verdere invulling.

Met vriendelijke groet,

Marieke van der Plas
Directeur Rutgers

² Goldfarb, Eva S., and Lisa D. Lieberman. "Three decades of research: The case for comprehensive sex education." *Journal of Adolescent Health* 68.1 (2021): 13-27.

³ Themaonderzoek Omgaan met seksualiteit en seksuele diversiteit, een beschrijving van het onderwijsaanbod van scholen | Themarapport | Inspectie van het onderwijs (onderwijsinspectie.nl)

⁴ Manifest voor betere seksuele vorming.

⁵ Prof. Dr. R. van Baaren, Radboud Universiteit, Behaviour Change Academy en andere gedragsexperts